

Preventiematrix overgewicht & obesitas

Doel

Deze matrix is een handige tool waarmee je komt tot een passend overzicht van maatregelen en voorzieningen op de vier preventieniveaus als invulling van je lokale integrale aanpak. Het is van belang dat er verbinding is tussen professionals uit het preventieve domein (collectief) en het zorg domein (individueel), ze elkaar kennen en weten wat er al is ingericht in de gemeente. Daar helpt deze matrix je goed bij.

Met maatregelen en voorzieningen bedoelen we onder andere de fysieke en sociale omgeving, gemeentelijk beleid, educatie en specifieke interventies. De vier preventieniveaus zijn omschreven in de bijlage.

Met wie?

We raden aan om de preventiematrix te bespreken met je lokale JOGG-team / KnGG-team met daarbij bijvoorbeeld de beleidsmedewerker jeugd(zorg), sociaal domein en volksgezondheid, een JGZ-verpleegkundige (of JGZ-arts), de coördinator sociale (wijk)teams en de GGD-adviseur.

Hoe?

Aan de hand van de tool breng je eerst de huidige situatie in je gemeente in kaart. Zo weet je welke maatregelen en voorzieningen er al in je gemeente zijn en wie daarbij je partners zijn. Bespreek daarna met je JOGG-team / KnGG-team de volgende vragen:

- zijn de huidige maatregelen en voorzieningen voldoende afgestemd op je doel en doelgroep?
- Hebben deze het gewenste effect?
- Zijn ze voldoende op elkaar afgestemd en met partners samengesteld?
- Is er overlap en/of ontbreekt er iets?
- Worden de maatregelen en voorzieningen geëvalueerd en bijgesteld?

Zo kun je samen beter bepalen wat er nog nodig is om tot een passende mix op de verschillende preventieniveaus te komen.

Er is sprake van een passende mix van maatregelen en voorzieningen als deze:

- goed op elkaar is afgestemd;
- is afgestemd op het doel en de doelgroep(en) waarvoor deze bedoeld is;
- is samengesteld samen met de juiste partners;
- periodiek geëvalueerd en bijgesteld wordt, met name voor wat betreft de invulling en uitvoering.

Voorbeeld

Op de volgende pagina staat een voorbeeld van een ingevulde matrix. Deze geeft een beeld van mogelijke maatregelen en voorzieningen per preventieniveau. Voor kinderen met overgewicht en obesitas maken we geen onderscheid bij de inzet van maatregelen en voorzieningen die tot de geïndiceerde of zorggerelateerde preventie behoren. Met de blanco matrix op pagina 3 kun je zelf aan de slag (Zie de word-versie).

Voorbeeld van een ingevulde Preventiematrix

Let op! In dit voorbeeld is niet vermeld welke organisatie de betreffende maatregel of voorziening verzorgt, regelt of faciliteert.

Doelgroepen	Universele preventie: voor alle jeugd	Selectieve preventie: voor een specifieke groep kinderen en/of jongeren (risicogroepen)	Geïndiceerde preventie: voor het kind met overgewicht	Zorggerelateerde preventie: voor het kind met obesitas	
Alle jeugd in de gemeente Denk hierbij aan uitsplitsing tussen PO, VO en MBO	<ul style="list-style-type: none"> Aanleg watertappunten en veilige fietsroutes Toegankelijke en veilige speelgelegenheden Beleid, zoals ruimtelijke ordening (omgevingsvisie), sport- en jeugdbeleid JGZ-metingen (groep 2 en 7, klas 1) JOGGTeamfitAvond4daagse 		<p>Losse maatregelen en voorzieningen</p> <ul style="list-style-type: none"> Gesprekken conform JGZ-richtlijn overgewicht – overbruggingsplan Gecombineerde leefstijlinterventies voor kinderen zoals LEFF, Cool2B-Fit, RealFit, YCND, GO!, e.d. (kinder)diëtist, kinderfysiotherapeut Voorzieningen op bewegen: beweegmaatjes, naschools aanbod Voorzieningen op psychisch en psychosociaal gebied Voorzieningen uit sociaal domein gericht op het gezin, zoals inzet gezinscoach, schuldhulpverlening, verslavingszorg e.d. <p>Aanpak Kind naar Gezonder Gewicht (KnGG) Een brede netwerkaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas ter vervanging van bovenstaande 'losse' maatregelen en voorzieningen. Passende 'losse' interventies worden onderdeel van deze aanpak.</p> <p>Kernelementen KnGG:</p> <ul style="list-style-type: none"> Individueel traject start na constateren overgewicht met het afnemen van een brede anamnese Inzet van een centrale zorgverlener Inzet van zowel zorg- als wijkprofessionals Inrichting van een volledig traject van 'Constateren overgewicht' tot en met 'Zorgen dat het blijft werken' Inzet van breed pallet aan voorzieningen en interventies op maat en in samenhang: <ul style="list-style-type: none"> Medisch Psychisch Psychosociaal Leefstijl (voeding, bewegen, slaap) 		
Kinderen -9 maanden t/m 4 jaar		<ul style="list-style-type: none"> Voor- en vroegschoolse educatie met inzet op gezondheidsvaardigheden gezin Informatiebijeenkomsten CJG over gezonde start en opvoeden Inzet buurtsportcoach / sportverenigingen voor peutergym Kansrijke Start Gezonde Kinderopvang Peuter4daagse kinderopvang 			
Alle jeugd in de aandachtswijken van de gemeente		<ul style="list-style-type: none"> Gezonde Schoolaanpak op scholen in de aandachtswijken Aanleg moestuinen in de aandachtswijken Inzet buurtsportcoach / sportverenigingen voor naschools beweegaanbod in de aandachtswijken Extra meet- en weegmomenten op scholen in de aandachtswijken DrinkWater campagne in de aandachtswijken Aandacht leefstijl binnen culturele organisaties (bibliotheken/buurthuizen/moskee/kerk etc.) Beleid, zoals leefbaarheid, ruimtelijke ordening 			
Kinderen in gezinnen met lage Sociaal Economische Positie (SEP) of met een migratie achtergrond		<ul style="list-style-type: none"> Gezonde Schoolaanpak op specifieke scholen Beleid: minimabeleid, sociaal beleid Informatiebijeenkomsten gezonde leefstijl via de moskee Voorlichtingsmaterialen over gezonde leefstijl passend bij de cultuur en taal 			

Preventiematrix overgewicht & obesitas

Let op! Zet voor de volledigheid achter iedere maatregel of voorziening welke organisatie dit verzorgt, regelt of faciliteert.

Doelgroepen	Universele preventie: voor alle jeugd	Selectieve preventie: voor een specifieke groep kinderen en/of jongeren (risicogroepen)	Geïndiceerde preventie: voor het kind met overgewicht	Zorggerelateerde preventie: voor het kind met obesitas
Alle jeugd in de gemeente <i>Denk hierbij aan uitsplitsing tussen PO, VO en MBO</i>		X		
	X			
	X			
	X			

Bijlage 1: Uitleg vier niveaus van preventie¹

Het doel van preventie (en dus ook van preventiebeleid van de gemeente) is ervoor te zorgen dat mensen gezond blijven door hun gezondheid te bevorderen en te beschermen. Daarnaast is een doel ziekten en complicaties van ziekten te voorkomen of in een zo vroeg mogelijk stadium op te sporen. Preventie is vaak gericht op mensen die extra bescherming nodig hebben of meer risico lopen ziek te worden, zoals kinderen, ouderen of mensen met een lage sociaaleconomische status. Binnen de doelgroepen wordt vaak onderscheid gemaakt naar het ziektestadium: van de gezonde bevolking tot mensen met een ziekte. We onderscheiden daarin vier niveaus. Universele en selectieve preventie zijn collectief van aard en gericht op groepen. Geïndiceerde en zorggerelateerde preventie kennen een individueel karakter en worden ingezet indien er sprake is van (hoog risico op) gezondheidsproblemen.

In de praktijk staat het begrip 'preventie' in JOGG-gemeenten vooral voor de maatregelen die worden genomen om de omgeving van de jeugd gezond te maken en de gezonde keuze de makkelijke keuze te laten zijn. De maatregelen hebben een collectief karakter. Als we binnen de voorwaarde VPZ en de aanpak KnGG spreken over 'zorg', dan bedoelen we daarmee de op individuen gerichte ondersteuning en zorg voor kinderen.

¹ Bron: Volksgezondheidszorg.info van RIVM

Universele preventie

Universele preventie richt zich op het deel van de bevolking dat geen verhoogd risico op ziekte heeft. Universele preventie heeft tot doel de kans op het ontstaan van ziekte of risicofactoren te verminderen. Universele preventie bevordert en beschermt daarmee actief de gezondheid van de gezonde bevolking.

Selectieve preventie

Selectieve preventie richt zich (ongevraagd) op (hoog)risicogroepen in de bevolking en heeft tot doel de gezondheid van specifieke risicogroepen te bevorderen door het uitvoeren van lokale, regionale of landelijke preventieprogramma's. Selectieve preventie probeert hiermee te voorkomen dat personen waarop één of meerdere risicofactoren voor een bepaalde aandoening van toepassing zijn, daadwerkelijk ziek worden.

Geïndiceerde preventie

Geïndiceerde preventie richt zich op individuen die veelal nog geen gediagnosticeerde ziekte hebben, maar wel symptomen vertonen of waarop risicofactoren van toepassing zijn. Geïndiceerde preventie heeft tot doel het ontstaan van een ziekte of verdere gezondheidsschade te voorkomen door behandeling.

Zorggerelateerde preventie:

Zorggerelateerde preventie richt zich op individuen met een ziekte en heeft tot doel hen te ondersteunen bij zelfredzaamheid, reduceren van ziektelast en om 'erger' te voorkomen. Voor het thema overgewicht is iemand 'ziek' vanaf een matig verhoogd gezondheids-gerelateerd risico (matig-verhoogd GGR, dit is een BMI (gecorrigeerd voor leeftijd) van 25-30 met comorbiditeiten of een BMI >30.